

15

TEMMUZ'DA MEDYA

DARBE VE DİRENİŞİN MECRASI

İSMAİL ÇAĞLAR
MEHMET AKİF MEMMİ
FAHRETTİN ALTUN

SETA

15 TEMMUZ'DA
MEDYA
DARBE VE DİRENİŞİN MECRASI

EDİTÖRLER

İSMAİL ÇAĞLAR

MEHMET AKİF MEMMİ

FAHRETTİN ALTUN

SETA Kitapları 22
ISBN: 978-975-2459-21-2
© 2017 SET Vakfı İktisadi İşletmesi
1. Baskı: Temmuz 2017, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mustafa Said İşeri
Düzeltili: Ahmed Öztürk, Bahar Albayrak
Tasarım ve Kapak: Hasan Suat Olgun
Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

I. BÖLÜM

DARBELER VE MEDYA

MECRA VE MESAJ: TÜRKİYE'DE DARBE SÜREÇLERİNDE MEDYA	13
İSMAİL ÇAĞLAR, FAHRETTİN ALTUN	
DARBECİLERİN İLK ADRESİ: MEDYA ORGANLARI	25
YUSUF ÖZKIR	
FETÖ MEDYASI	67

II. BÖLÜM

FETÖ MEDYASI

15 TEMMUZ ÖNCESİ FETÖ MEDYASI	71
SERTAÇ TİMUR DEMİR	
FETÖ MEDYASINA NASIL KAYYUM ATANDI?	85
MURAT TUMAY	
FUAT AVNİ ASLINDA NE YAPTI?	103
M. TACETTİN KUTAY	
BYLOCK'UN ŞİFRESİ: TEDBİRİ-ELDEN-BIRAKMA.01	117
YAHYA BOSTAN	
DİASPORİK BİR TEHDİT OLARAK FETÖ: ALGILAR, MANİPÜLASYONLAR VE MÜCADELE BİÇİMLERİ	133
TURGAY YERLİKAYA	
15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ BİLDİRİSİNİN TAM METNİ	155

III. BÖLÜM

DARBE VE DİRENİŞİ OKUMAK

15 TEMMUZ TERÖRİST DARBE GİRİŞİMİ CUMHURBAŞKANLIĞI KÜLLİYESİNDE NASIL YAŞANDI?	161
M. MÜCAHİT KÜÇÜKYILMAZ	
15 TEMMUZ DARBE BİLDİRİSİ NE SÖYLÜYOR?	175
NİGAR TUĞSUZ	
BİR İLETİŞİM-ETKİLEŞİM AYGITI OLARAK SELA	191
M. TACETTİN KUTAY	
15 TEMMUZ KİTAPLARI NE ANLATIYOR?	203
MEHMET AKİF MEMMİ	
15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ ÇOCUKLARA NASIL ANLATILDI?	223
KÜBRA GÜRAN YİĞİTBAŞI	
15 TEMMUZ MEDYA KRONOLOJİSİ	239

IV. BÖLÜM

DÜNYA NASIL GÖRDÜ?

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ VE BATI MEDYASI	249
ARAP MEDYASINDA 15 TEMMUZ	283
EMİN SALİHİ, YENAL GÖKSUN	
İRAN BASININDA 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ	297
SERHAN AFACAN	
YAZARLAR	315

SUNUŞ

15 Temmuz darbe girişiminin üzerinden bir sene geçti. Bu zaman zarfında hain darbe girişimini inceleyen pek çok çalışma yapıldı. Çok sayıda dergi, kitap, belgesel ve çeşitli yarışmaların yanında darbe yapmaya kalkışan FETÖ'cü hainler hakkında hazırlanan iddianameler birçok karanlık noktayı aydınlattı. Şüphesiz bütün bunların 15 Temmuz gecesi yaşananların zihinlerde yer etmesinde çok önemli rolleri var. Bu kitabın planlanmasında da benzer bir amaç güdüldü: 15 Temmuz'un daha iyi anlaşılabilmesi ve doğru bir şekilde zihinlerde yer etmesi.

Üzerinden geçen bir senelik zaman aralığında artık 15 Temmuz'un daha detaylı ve farklı bağlamlarda değerlendirilebileceği ve de soğukkanlı analizlerin yapılabileceği bir ortam oluştu. Geçen zaman içerisinde 15 Temmuz'da ne olduğunu anlatan çalışmalardan darbe girişiminin farklı boyutlarını analitik bir çerçeve ile değerlendiren çalışmalara doğru yönelmek imkanı doğdu. Elinizdeki kitap da bu imkandan faydalanarak 15 Temmuz darbe girişiminin medya ve iletişim yönlerine mercek tutarak tartışmaktadır.

Türkiye tarihinde darbelerin kritik bir yeri var. 15 Temmuz gösterdi ki yaklaşık on yıllık aralıklarla gerçekleşen askeri müdahaleler Türkiye'nin acı bir gerçeği olmaya devam ediyor. Daha önceki darbeleri tek bir kategori altında değerlendirmek doğru olmasa da 15 Temmuz darbe girişimi de yakın tarihteki darbelerden özellikle faili FETÖ'nün rolü açısından ayrıştı. Bundan önceki darbelerdeki medyanın pozisyonu ve oynadığı önemli rol kitabın ilk bölümünün odak noktasını oluşturuyor. Bölümün ilk makalesinde İsmail Çağlar ve Fahrettin Altun Türkiye'nin askeri darbelerini kategorilere

ayırdıktan sonra medyanın darbelerdeki çoğu zaman olumsuz rolünü analiz ettiler. Bölümün ikinci makalesinde ise Yusuf Özkır medyanın bu pozisyonunu örneklerle zenginleştirerek değerlendirdi. Aslında darbe süreçlerinde medyanın antidemokratik rolünü doğrudan alıntılarla sundu.

Türkiye’de medya-demokrasi ilişkisini de irdeleyen birinci bölümün ardından ikinci bölümde FETÖ medyasına odaklanıldı. 15 Temmuz öncesi FETÖ medyasının oluşturduğu içeriklerle nasıl darbeye zemin hazırladığı bu bölümün ilk makalesinde ele alındı. Sertaç Timur Demir’in kaleme aldığı kısımda yazılı ve görsel organlarıyla FETÖ medyasının 15 Temmuz gecesine kadarki faaliyetleri masaya yatırıldı. Bu medya organları terör örgütünün propaganda-sını yapıyor ve açıkça örgütü destekliyordu. FETÖ medyasının terörü destekleyen faaliyetlerine karşı Türkiye’nin harekete geçirdiği kayyum mekanizmasının ulusal ve uluslararası hukuk normları açısından değerlendirmesini bölümün ikinci makalesinde Murat Tu-may kaleme alındı. FETÖ sadece geleneksel medyayı kullanmıyor aynı zamanda yeni medya olarak adlandırılan sosyal medya mecra-larında da faaliyet yapmayı ihmal etmiyordu. Twitter’da Fuat Avni hesabının FETÖ ve örgütün heretik ideolojisiyle ilişkisini de M. Tacettin Kutay yazdı. FETÖ takipçi kitlelerini medya araçlarıyla kontrol ederken doğrudan örgüt üyelerinin haberleşmesini sağla-mak için özel bir ağ kurdu. Bylock adlı ağı bu konuda detaylı araş-tırmaları olan Yahya Bostan inceledi. FETÖ 15 Temmuz sonrası hala pes etmiş değil. Yıllarca yatırım yaptığı yurt dışındaki bağlan-tıları üzerinden Türkiye aleyhine faaliyetlerine diaspora formunda devam ediyor. 15 Temmuz sonrası FETÖ’nün medya ve iletişim faaliyetlerini ise Turgay Yerlikaya yazdı.

“Darbe ve Direnişi Okumak” başlığını taşıyan üçüncü bölümde 15 Temmuz gecesinde itibaren kitabın ilgi alanında olan medya ve iletişim alanında neler yapıldığı konu alındı. Bu bölümün ilk makalesinde 15 Temmuz’da bombalanan ve FETÖ’cülere karşı direnişin

önemli kalelerinden olan Beştepe'deki Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde yaşananları M. Mücahit Küçükylmaz kaleme aldı. Hem o gece yaşananların canlı tanığı hem de bir iletişimci olarak Küçükylmaz bütün safhalarıyla beraber olayları anlattı. Diğer darbelerde olduğu gibi bu darbe girişiminde de bir darbe bildirisi okunmuştu. 15 Temmuz gecesi TRT'de zorla okutulan bildiriye Nigar Tuğsuz çözümlendi. 15 Temmuz darbe girişiminde direnişin sembollerinden biri de o gece okunan selalardı. O gece sabaha kadar okunan selaların iletişim açısından anlamını M. Tacettin Kutay değerlendirdi. 15 Temmuz'dan sonra henüz demokrasi nöbetleri devam ederken konuya dair pek çok yayın çıktı. Mehmet Akif Memmi bu kitaplara dair bir değerlendirmede bulunurken Kübra Güran Yiğitbaşı da çocuk yayınlarında 15 Temmuz'un nasıl ele alındığına odaklandı.

Dördüncü ve son bölümde 15 Temmuz darbe girişiminin dünyaya medyasında nasıl ele alındığına bakıldı. Uzun zamandır Türkiye karşıtlığını benimseyen Batı medyası 15 Temmuz'da da şaşırtmadı. Batılı değerlerin sınırlarını bir kez daha gösterdi. Arap medyasının 15 Temmuz'u ele alış biçimini ise Yenal Göksun ve Emin Salih yazdı. Özellikle Irak ve Suriye'de Türkiye karşıtı bir pozisyon alan İran'ın 15 Temmuz darbe girişimini nasıl gördüğünü Serhan Afacan kaleme aldı.

Hemen ifade etmek gerekir ki kitabın bu hacme ulaşacağı başta düşünülmemiştir. İlk başlarda 15 Temmuz'u medya ve iletişim alanı çerçevesinde ele alacak bir kitap hacmini oluşturacak kadar malzeme olup olmadığı sorusu kitap ete kemiğe bürünmeye başladığında yerini acaba okuyucu sayfa sayısının fazlalığından ürker mi endişesine bıraktı.

Bu kitapta makalelere ek olarak her bölüm arasında ek bazı bilgiler yer alıyor. Bu sayfalarda FETÖ medyasının unsurları, 15 Temmuz gecesi okunan darbe bildirisi ve 15 Temmuz'un medya odaklı kronolojisi yer alıyor. Bu eklerin hem bölümleri okurken hem de başka çalışmalar yaparken faydalı olacağını umuyoruz.

Kitapta yer alan makalelere bakıldığında uzun tarihsel arka planlar ve metoda dair açıklamalardan kaçınıldığı kolayca fark edilecektir. Akademik kitaplar ya da tezlerden think tank kitaplarını temelde ayıran bu farktır. Ayrıca çalışmanın kolay okunmasına da yardımcı olacaktır.

Son olarak bu çalışmanın bir diğer motivasyonuna değinmek gerekir. Türkiye tarihinin belki de en önemli gelişmesi olan 15 Temmuz darbe girişiminin püskürtülmesinin önemine yakışır şekilde ele alınması gerekir. Bu da 15 Temmuz'a kıymet verenlere bir sorumluluk yüklemektedir. Medya alanıyla ilgilenen kitabın editörleri ve yazarları bu kitap vesilesiyle 15 Temmuz'un daha iyi anlaşılmasına katkıda buldukları için memnuniyet duymaktadır.

Kitabın yayınlanmasına katkıda bulunan yazarlar ve SETA çalışanları teşekkürü hak etmektedir. Bu kitabın 15 Temmuz hakkında daha kapsamlı çalışmalara vesile olması en büyük mutluluk olacaktır.

PROF. DR. BURHANETTİN DURAN
SETA Genel Koordinatörü
İstanbul -10 Temmuz 2017

I. BÖLÜM

DARBELER VE MEDYA

MECRA VE MESAJ: TÜRKİYE'DE DARBE SÜREÇLERİNDE MEDYA

İSMAİL ÇAĞLAR* FAHRETTİN ALTUN**

Modern Türkiye'nin siyasi tarihini siyaset kurumuna dışarıdan yapılan müdahaleler üzerinden okumak mümkündür. Türk siyasal hayatı kuralın bozulduğu istisnai bazı süreçler haricinde başlangıç noktasında müdahalelerin yer aldığı, kondratiyefvari on yıllık kısır döngülerden oluşmaktadır. 1923 yılında kurulan Cumhuriyet uzun süren sancılı bir mücadele dönemi sonucunda 1950'de şeffaf demokratik seçimleri tecrübe eder. 1950 aynı zamanda günümüze kadar uzanan milli irade siyaset geleneğinin siyaset dışı müdahaleci aktörlerle çok partili sistem içerisinde mücadelesinin başlangıç tarihidir. 1950 ile başlayan bir tarafında milli irade geleneğinin diğer tarafında ise müdahaleci güçlerin olduğu mücadelenin ilk döngüsü 1960 askeri darbesi ile kısırlaşarak tamamlanır. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ordu içerisindeki bir cuntanın organizasyonu ile demokratik yollarla seçilmiş hükümeti devirir, Başbakan Adnan Menderes ile iki bakanını idam eder.

1960 senesini takip eden ilk yılın sonuna doğru Ekim 1961'de askerlerin siyasi hayat üzerindeki baskıları devam ederken seçime gidilir ve kısır döngü ikinci turuna başlar. Askeri darbe ile parçalanmış siyaset tam olarak toparlanamadığı için seçim neticesinde istikrarlı bir siyasal tablo oluşamasa da seçmenlerin parçalara ayrılmış desteği tartışmasız bir şekilde müdahalecilerden değil milli iradecilerden yanadır. Ancak 1971 yılına gelindiğinde müdahaleci geleneğin askeri kanadı bir muhtırayla bu sefer elindeki şiddet tekeline doğrudan kullanmadan ancak kullanmakla tehdit ederek 1960'ın yaralarını henüz saramamış olan siyasete bir kez daha müdahale eder. Müdahalenin gerekçesi siyasetin ülkenin sorunlarına çözüm

* SETA Toplum ve Medya Araştırmaları Direktörü, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

** SETA İstanbul Genel Koordinatörü, İbn Haldun Üniversitesi

bulamamasıdır. Bir diğer ifade ile on yıl önce darbe ile kurulan olağanüstü rejim fiilen sonlanmış olsa da yarattığı vasat siyasetin fonksiyonel ve sorun çözücü olmasını engellemiştir. Müdahaleci askerler bir numaralı faili oldukları fonksiyonsuzluğu bahane ederek bir müdahale daha gerçekleştirmişlerdir.

Diğer birçok sonucunun yanında 1971 Muhtırası'nın bu bölümün bağlamındaki en önemli sonucu siyasi yapıyı parçalayıp işlevsiz hale getirmesidir. Müdahaleci kanadın sivil uzantılarının vesayetinde muhtıradan sonra iki yıl devam eden ara dönem 1973 seçimleri ile yine fiilen sonra ermiştir. Seçmen yine milli irade geleneğinin temsilcileri olduğunu düşündüğü siyasi partileri desteklemiştir. Ancak tıpkı 1960'tan sonra yapılan seçimler gibi 1971 Muhtırası'ndan sonra yapılan 1973 seçimleri de ülkenin sivilleşmesi, normalleşmesi ve siyasal istikrarın tesisi için yetersiz kalmıştır. Böylece Türkiye müdahale ile başlayıp müdahale ile sonlanan kısır döngülerinden birisine daha girmiştir.

Döngünün turunu tamamlayıp bir diğerine başlaması 1980 yılında TSK'nın emir komuta zinciri içerisinde gerçekleştirdiği darbe ile oldu. Müdahaleci kanat bu defa önceki müdahalelerin sebep olduğu siyasi tıkanmışlığın yanında aynı dönemde küre ölçeğinde birçok yerde gözlemlenen sol grupların başını çektiği sokak şiddetini darbenin meşruiyetini sağlamak için kullandı. Her seferinde kendini kurtarıcı misyonla tanımlayan müdahaleci gelenek bu sefer sıradan insanları sol şiddetten "kurtarmış" olmanın verdiği özgüvene dayanarak siyasete daha yapısal müdahalelerde bulundu. Darbeyi gerçekleştiren Genelkurmay Başkanı Kenan Evren TRT ekranlarında bizzat okuduğu darbe bildirisinde bu misyonu şu sözlerle açıkladı:

Girişilen hareketin amacı, ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.

Üç yıl süren her türlü toplumsal ve siyasal hareketliliğin hem fiilen hem de yeni bir anayasanın yapılan düzenlemelerle kanunen kontrol altına alındığı darbe yönetimi 1983 yılında yapılan seçimlerle önkilerde olduğu gibi etkisi devam etse de fiilen sona erdi. Seçimlerde toplum bir kez daha müdahaleci kanadın değil milli iradeyi çizginin yanında yer aldı.

1960, 1971 ve 1980'de her on yılda bir yapılmış olan müdahaleler göz önünde bulundurulduğunda döngünün 1990'lardaki turu yedi yıl gecikme ile 1997'de gerçekleşti. 1980'deki müdahalenin kapsam olarak en genişlerinden bir tanesi olması kurulan düzeneğin dolayısıyla döngünün daha uzun ömürlü olmasına neden olmuştu. Türkiye'nin Batı dünyasıyla niteliksel ve niceliksel olarak artan etkileşimi de doğrudan bir askeri müdahaleyi öteliyordu. Ancak müdahaleciler 1997'de önkilerden farklı bir usulde bu makus geleneği devam ettirdiler. 28 Şubat postmodern darbesi ile ordu şiddet tekeline doğrudan kullanmadı ve 1971'de olduğu gibi siyasetçileri açıktan tehdit etmedi. Aksine demokratik hukuk devletine sözde bağlılığının altını çizmekle birlikte müdahaleci kanadın "sivil" –daha doğru bir tanımlama ile silahsız¹ unsurlarını mobilize ve orkestra ederek müdahalesini gerçekleştirdi.

Siyasete dışarıdan yapılan müdahalelerle başlayan siyasal istikrarsızlık ve fonksiyonsuzluk süreçleri ile devam eden, nihayetinde fonksiyonsuzluk ve istikrarsızlık bahane gösterilerek gerçekleştirilen bir diğer müdahale ile turu tamamlanan kısır döngüler 2001 yılında kurulan AK Parti'nin —Türkiye siyasetinde uzun bir aradan sonra— 2002 yılında tek başına iktidarını sağlayacak kadar seçmen desteği almasıyla kırılması yolunda önemli bir darbe aldı. Milli ira-

¹ 1996 yılı Aralık ayının sonlarında dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya'yı ziyaret eden *Hürriyet* gazetesi yazarı Ertuğrul Özkök 20 Aralık'ta yayınlanan köşe yazısına Erkaya'nın ziyarette yaptığı açıklamalara referansla "Bu Kez Silahsız Kuvvetler Halletsin" başlığını seçmişti. Bir başka *Hürriyet* gazetesi yazarı Sedat Ergin'in olayı anlattığı yazısı için bkz. Sedat Ergin, "Erkaya'nın Silahsız Kuvvetler Doktrini", *Hürriyet*, 25 Haziran 2010.

de geleneğinin müdahalecilerle olan mücadelesinin geçmişinden ders alan AK Parti bu uzun mücadelenin kendi yürüttüğü ayağında daha temkinli, dikkatli ve bir o kadar da tavizsiz davrandı.

AK Parti'nin öncüllerine kıyasla en az hata ile organize ettiği alan ise milli iradenin bu mücadelede dayandığı yegane güç olan “millet” ile olan ilişkileri oldu. Bu ilişkiler on beş yıllık süre zarfında kuvvetlenerek devam etti. Böylece öncekilerde olduğu gibi son turun başlangıcından on sene sonra gelen müdahale girişimini boşa çıkartabildi. Müdahaleci kanadın silahsız temsilcilerinden, eski anayasa mahkemesi başkanı ve dönemin cumhurbaşkanının görev süresi 2007 yılında doluyordu. Yeni cumhurbaşkanının seçim tarihi yaklaştıkça müdahaleci kanadın siyaset, sivil toplum, iş dünyası ve bürokrasideki unsurları seçilecek cumhurbaşkanının nitelikleri üzerinden yapay bir tartışmanın fitilini ateşlediler. Cumhurbaşkanının niteliklerini tartışmanın amacı AK Parti'li bir cumhurbaşkanının seçilmesini ve dolayısıyla 1980 Darbesi'nden sonra müdahalecilerin bir sigorta olarak tasarladıkları Cumhurbaşkanlığı makamının sivilleşmesini önlemektir. Bu amaçla 2007 yılının 27 Nisan tarihinde TSK bu sefer kurumun resmi web sitesi üzerinden bir muhtıra yayımlayarak sivil siyasete bir kez daha müdahale etti.² Ancak günden güne kudretini yitiren müdahaleci kanadın son hamlesi kısır dönünün yeni bir turunu başlatmaya yetmedi. Milli irade geleneği muhtıracı askerleri henüz hukukun önüne çıkartıp yargılanmalarına muktedir olmasa da Cumhuriyet tarihinde bir ilk olarak yayımladığı karşı muhtıra ile müdahaleyi geçersiz kıldı. Hükümet sözcüsü tarafından yapılan karşı açıklama ise askerlerin hükümete karşı açıklama yapmasının “düşünülmesinin dahi yadırgatıcı” olduğu, “Başbakanlığa bağlı bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir konuda hükümete karşı bir ifade kullanmasının de-

² Muhtıra metni 29 Ağustos 2011 tarihine kadar Genelkurmay Başkanlığının web sitesinde yer aldı. Metnin ancak dört yıl sonra kaldırılmış olması 27 Nisan Muhtırası boşa çıkartılmış olsa da ordunun siyasetin üzerindeki baskısının devam ettiğinin işaretidir.

mokratik bir hukuk devletinde düşünülmemeyeceği”, genelkurmay başkanının “görev ve yetkilerinden dolayı başbakana karşı sorumlu olduğu”nu ilan etti.³ Daha sonra AK Parti zaman kaybetmeden erken genel seçimlere gitti ve seçimlerin sonunda seçmen desteğini artırarak süreci tersine çevirmeyi başardı.

2007’de harekete geçen müdahale dinamiğinin böylece durdurulması yeni bir turun başlamasını engelse de müdahale kısır döngüsünü tamamen parçalamaya yeterli olduğu söylenemez. Müdahale dinamiği ordunun daha geri plana çekildiği ancak silahsız unsurların daha aktif olduğu yeni bir formatta devam etti. Bu aynı zamanda müdahaleci güçlerin terki bindeki bir değişikliğe de karşılık geldi. Ordu ve silahsız müttefiklerinin kendi iktidarlarını devam ettirmek için sivil siyasete müdahale ederken küresel güçlerin destek, icazet ve olurlarını aldığı bir formattan küresel güçlerin açtığı müdahale ihalesine gönüllü yazılan gayri milli unsurların müdahaleciliğe soyunduğu ve iktidarı elde etmeye çalıştığı bir döneme girildi. 2013 Gezi Parkı Şiddet Eylemleri, 17-25 Aralık 2013 polis-yarğı darbesi girişimi bu kapsamda değerlendirilebilir.

Gezi Parkı Şiddet Eylemleri’nden 17-25 Aralık girişimine geçişte müdahaleci aktör değişimi daha belirgin hale geldi. Askerin boşalttığı liderlik ve kemiyet silahsız unsurlar tarafından dolduruldu. Milli irade geleneği 2007’den itibaren Recep Tayyip Erdoğan etrafında mücessemleşirken müdahaleci kanadı oluşturan unsurlar açık seçik ortada olmalarına rağmen oluşturdukları koalisyon heterojenleştikçe muğlaklaştı. Örneğin 17-25 Aralık girişiminde liderlik ve uygulamada FETÖ tartışmasız aktörken daha önce ordunun orkestra ettiği müdahalelerde ön planda yer alan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) siyasi alandaki destek kuvvet işlevi gördü. Gezi Parkı Şiddet Eylemleri’nin ön plandaki “sivil” unsurları FETÖ’cü 17-25 Aralık müdahalesinde de milli irade geleneğinin karşısında yer aldı.

³ “Genelkurmay Hükümetin Emrinde”, *Sabah*, 28 Nisan 2007.

Müdahaleler ordunun yaptıklarından (1960, 1971, 1980, kısmen 1997, 2007) silahsız unsurların yaptıklarına (kısmen 1997 ve 2013), silah zoru veya tehdidiyle yapılan direkt ve kompakt müdahalelerden (1960, 1971 ve 1980) süreç içerisinde kotarılanlara (1997-2007, 2013) değişkenlik gösterdikçe medyanın müdahale süreçlerinde oynadığı rol de çeşitlendi ve farklılaştı. Medya tüm müdahalelerin olmazsa olmaz bir unsuruyken rolü de mecra ve mesaj arasında McLuhanvari⁴ bir değişkenlik gösterdi. İstisnaları olmakla birlikte medyanın müdahalelerin mesajını oluşturma işlevinin zaman içerisinde arttığı söylenebilir.

DARBELERDE MEDYANIN DEĞİŞEN İŞLEVI

Türkiye 1960 Darbesi'ni o zamanlar bir albay olan Alparslan Türkeş'in radyodaki tok fakat cızırtılı sesinden öğrendi. Darbeyi gerçekleştiren Milli Birlik Komitesi eylemini o yıllarda ülkedeki en hızlı haber akışı mecrası olan radyoyu kullanarak duyurdu. Daha sonraki darbelere benzer şekilde 1960 Darbesi'nde de darbe öncesi muhalif gazetelerde Demokrat Parti iktidarını ve lideri Adnan Menderes'i itibarsızlaştırmaya dönük yayınlar yapıldı. Ancak bu haberler darbeye zemin hazırlayan esas unsurlar olmaktan ziyade siyasi rekabetin utanç vesikalarıydı. Ülkenin tek radyo istasyonuna el konulduğunda anlık haber iletiminin kontrol altına alınabildiği bir vasatta darbeyi mümkün kılan esas mücadele müdahaleci kamp içerisinde gerçekleşti. Ordu içerisinde darbe yapmak için rekabet halinde olan cuntalardan bir tanesi olan Milli Birlik Komitesi rakiplerini saf dışı bırakarak darbeyi gerçekleştirdi. Darbe yapıldıktan sonra haber medyasının geri kalan kısmı olan gazeteler siyasetçileri itibarsızlaştırarak ve canavarlaştırarak geriye dönük meşruiyet sağlama işlevi gördüler. Menderes'in üniversite öğrencilerini kıyım makinasından geçirdiğinden merkez bankasındaki altın rezervlerini bir uçağa doldurup yurttan kaçmaya hazır oldu-

⁴ Marshall McLuhan, *Understanding Media*, (MIT Press, London ve New York: 1994).

ğuna kadar hayal gücünün sınırlarını zorlayan haberler gazetelerde yer aldı.⁵

1970'lere gelindiğindeyse ülkenin basın yayın hayatı daha hareketlidir. Bu hareketlilik içerisinde darbelerin medyayla olan ilişkisi 1960'da olduğu gibi temelde ilan etme, haberdar etme işlevinden çok daha katmanlıdır.

Her ne kadar 1971 Muhtırası da radyodan okunmuş olsa da teknolojik gelişmelerin basını daha ulaşılabilir ve mümkün kılması sonucunda ülkede yükselen siyasi rekabetin bir uzantısı olarak 1960'a kıyasla sesi daha fazla ve çeşitli çıkan bir kamuoyundan bahsedilebilir. Dolayısıyla hem kamuoyu hem de darbe yapmak için rekabet halinde olan farklı unsurların bir darbeye ikna edilebilmesi için daha fazla medya işçiliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin 1971 Muhtırası'na giden süreçte mesleğe yeni başlamış bir gazeteci olan Hasan Cemal beraber hareket ettiği diğer gazetecilerle birlikte orduyu nasıl darbe için kışkırttığını, yapılması beklenen bir darbeyi hızlandırmak için gazetecilik mesleğini nasıl araçsallaştırdığını anlatmıştır.⁶

12 Eylül 1980'de kamuoyu darbeyi radyo yerine televizyondan öğrenmiştir. Darbenin duyurulması radyodan televizyona doğru bir evrim yaşasa da medya 1980 Darbesi'nde hala kilit aktörlerden değildir. Toplum darbeyi sokaklardaki askeri varlıktan, askeri araçlardan yayılan "kahramanlık türküleri"nden⁷ öğrenmiştir. Darbeci general Kenan Evren'in darbe bildirisini TRT ekranlarından darbe yapılıp operasyon bittikten saatler sonra saat 13.00'da okuması

⁵ Konuyla ilgili 1960 Darbesi'nin tanığı ve darbe öncesinde Basın Konseyi Başkanı olan Orhan Birgit'le yapılmış bir mülakat için bkz. "Kıyma Makinaları Dezenformasyondur!", Özgür Gazeteciler Platformu, 6 Nisan 2011, <http://www.dorduncukuvvet.com/roeportaj-a-soeyle/3303-bir-gazetecinin-darbe-anilari.html>, (Erişim tarihi: 27 Haziran 2017).

⁶ Hasan Cemal, *Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım*, (Doğan Kitap, İstanbul: 2008).

⁷ Darbeciler askeri araçlardan sokaklara dinlettikleri ve darbeyle özdeşleşen "Yine de Şahlanıyor Aman" türküsü Hasan Mutlucan'ın "Kahramanlık Türküleri" albümünde yer almaktadır.

medya ve haberleşmenin mecra olmanın ötesinde darbenin gerçekleşmesi sürecinde çok kilit bir rol oynamadığını göstermektedir. Şüphesiz bunda 1980 Darbesi'ne giden süreçte darbecileri darbeye ortam hazırlama meşakkatinden kurtaran özellikle sol grupların baskısını çektiği sokak şiddetinin payı büyüktür.

28 Şubat 1997'ye gelindiğinde ise ülkede televizyon yayıncılığı özel sektöre açılmış, internet yaygın olmasa da mecra olarak varlık göstermeye başlamış, medya sektörü nitelik ve nicelik olarak önceki dönemlerle mukayese edilemeyecek kadar çeşitlenmiş ve farklılaşmıştı. Darbeye adını veren günde yapılan olağan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısı süreçteki en kritik gelişmelerden birisiydi. Hükümet ile ordu arasında gerilen ilişkiler bu toplantı sonrasında açıklanan “olağan” bildiri ile zirveye ulaşmış ve ordu hükümeti tavsiye edilen tedbirleri almazsa yaptırım uygulamakla tehdit etmişti.⁸ Sekiz saat süren MGK toplantısı boyunca televizyonlar maşukuna kavuşmakta sabırsızlanan bir aşık tavrıyla sık sık toplantının yapıldığı karargahın önünden canlı yayın bağlantısı gerçekleştirdi.

1960 Darbesi'nden 28 Şubat'a darbelerde medyanın rolü bağlamında esas kırılma radyodan yapılan anonstan canlı yayına evrim değil darbenin hazırlanış sürecinde medyanın rolüdür. Gelişen haberleşme imkanlarına paralel olarak darbeciler müdahalelerini topluma duyurma yöntemlerini geliştirmekle kalmamışlar medyayı darbenin hazırlanış süreçlerinde daha etkin kullanır olmuşlardır. 28 Şubat sürecinin temel gerekçesi olan “yükselen irtica” tam anlamıyla bir medya fabrikasyonudur.⁹ Medya daha Refahyol hükümeti kurulmadan ordunun “irticacı” Refah Partisi'nin (RP) hükümet

⁸ MGK bildirisinin tam metni için bkz. Abdullah Yıldız, *28 Şubat: Belgeler*, (Pınar Yayınları, İstanbul: 2000), s. 93-95.

⁹ 28 Şubat sürecinde medyanın rolünün daha detaylı bir anlatımı için bkz. İsmail Çağlar, *Good and Bad Muslims, Real and Fake Seculars: Center-periphery Relations and Hegemony in Turkey through the February 28 and April 27 Processes*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Leiden Üniversitesi, 2013).

ortağı olma ihtimalinden rahatsız olduğu yönünde haberler yapmaya başlamıştır. Medyanın sürece katkısı sözde tarikat şeyhlerinin genç kadınları nasıl baştan çıkardıklarını anlatan pembe dizi kıvamındaki haberlerden RP'nin tabanının pompalı tüfeklerle silahlanarak İran benzeri bir devrim hazırlığı içerisinde olduğunu iddia eden “araştırmacı gazetecilik” örneklerine kadar geniş bir spektrumda olmuştur. Medya tüm bu yapıp ettikleri ile 28 Şubat sürecinde darbecilerin gerek darbe öncesi gerekse sonrasında kullandıkları bir mecra olmaktan çok öteye geçmiş; darbenin içeriği, mesajı ve dolayısıyla darbenin kendisini oluşturmuştur.

28 Şubat'tan on yıl sonra gerçekleşen 27 Nisan 2007 e-muhtırasında da medya benzer bir kurucu rol içerisindeydi.¹⁰ E-muhtıraya giden yolun en kilit taşlarından birisi olan 367 garabeti ilk kez emekli Yargıtay Başsavcısı Sabih Kanadoğlu tarafından *Cumhuriyet* gazetesindeki yazısında ortaya atılmıştır.¹¹ Cumhurbaşkanlığı seçiminden beş ay önce dile getirilen bu iddia takip eden süreçte medya tarafından sürekli gündemde tutulmuştur. 27 Nisan sürecinde kitle mobilizasyonunu sağlayan Cumhuriyet Mitingleri de yine *Cumhuriyet* gazetesinin Cumhurbaşkanlığı seçimine yakın başlatmış olduğu reklam serisinin “Tehlikenin Farkında mısınız?” teması etrafında örgütlenmiştir.

Tüm bunların yanında medyanın 27 Nisan müdahalesindeki rolünün en iyi anlatan sahne Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın Cumhurbaşkanlığı seçiminden sadece günler önce 12 Nisan'da düzenlediği basın toplantısında yaşanmıştır. Toplantının sonundaki soru cevap kısmında *Habertürk* gazetesinden Taki Doğan Genelkurmay Başkanı'na eşi başörtülü birisi cumhurbaşkanı seçilirse tepkilerinin ne olacağını sormuştur. Genelkurmay Başkanı soruyu anladığını ve kabul ettiğini ancak cevaplamak istemediğini söylemiştir.

¹⁰ 28 Nisan e-muhtırası sürecinde medyanın rolünün daha detaylı bir anlatımı için bkz. Çağlar, *Good and Bad Muslims, Real and Fake Seculars*.

¹¹ Sabih Kanadoğlu, “AKP Tek Başına Seçemez”, *Cumhuriyet*, 12 Aralık 2006.

Taki Doğan'dan nöbeti *Radikal* gazetesinden Murat Yetkin almıştır. Yetkin basın toplantısının başında Genelkurmay Başkanı'nın Cumhuriyet'in temel nitelikleri ile uyumlu bir cumhurbaşkanı seçilmesini arzuladığını söylediğini hatırlatarak "Bu konuda şüphemiz mi var?" diye sormuştur. Genelkurmay Başkanı gazetecilerin daha doğrudan bir müdahale içeren açıklama beklentisini yine boşa çıkartarak bu konuda şüphesinin olmadığını bir kez daha tekrarlamıştır.

Son olarak *Hürriyet* gazetesinden Emin Çölaşan beklenen açıklamanın bir türlü gelmemesinin verdiği sabırsızlıkla kendisine söz verilmediği halde mikrofonu Yetkin'in elinden alarak kamuoyunda Cumhurbaşkanlığı için bir ismin adının geçtiğini söylemiş ve bu ismin Cumhuriyet'in genel nitelikleri ile uyumlu olup olmadığını sormuştur. Seçilmiş hükümete muhtıra veren, üzerinde üniforması ile cumhurbaşkanı seçimi hakkında basın toplantısı düzenleyecek kadar milli irade ve hukukun üstünlüğüne saygısız tavır içerisindeki Genelkurmay Başkanı, üniformasız gazetecilerden daha "sivil" bir duruş sergileyerek isimler üzerinden konuşmak istemediğini söyleyerek konuyu kapatmıştır. Bu sahnenin de tüm açıklığı ile ortaya koyduğu gibi 27 Nisan sürecinde de medya darbenin iletişim mecrası olmaktan çok öte bir fonksiyonla darbenin mesajını tasarlayan aktör durumundadır.

Darbelerde medyanın mecra ve mesaj fonksiyonu Türkiye tarihinin son askeri müdahalesi olan 15 Temmuz'da daha karmaşık bir hal almıştır. Bir yanda Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın darbe girişimi karşısındaki direnme çağrılarını yayınlamaya darbeye karşı milli iradeyi destekleyen ve bu destek neticesinde darbeciler tarafından kontrol altına alınmaya çalışılan medya organları vardır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın FaceTime uygulaması üzerinden stüdyodaki sunucuların cep telefonları ile görüntülü görüşme gerçekleştirerek Türk milletini darbe girişimine karşı meydanlara davet etmesi özellikle sosyal medyanın demokratik toplum inşasının

daki fonksiyonu ve itibarının geri dönüşü olarak yorumlanmıştır. Bu performansı ile medya darbenin karşısında milli iradenin yanında bir görüntü vermiştir.

Terazinin diğer kefesinde ise 2013'teki Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ve 17-25 Aralık yargı darbesi girişiminden başlayarak 15 Temmuz'a giden yolun taşlarını bilerek veya bilmeyerek döşeyen bir medya tablosu da mevcuttur. Gezi Parkı Şiddet Eylemleri esnasında sosyal medyada üretilen manipülasyonları ana akıma taşıyan; 17-25 Aralık sürecinde sosyal medyadan yayılan montajlanmış ses kayıtlarının oluşturmak istediği yolsuzluk algısına girişimi "yolsuzluk operasyonu" olarak isimlendirerek destek olan; 15 Temmuz darbe girişimi başarıya ulaşmış olsa geriye dönük en önemli meşruiyet gerekçesi olacak Türkiye'nin otoriterleştiği, bir diktatörlüğe evrildiği ve DEAŞ terör örgütüne destek verdiği iddialarını destekleyen; dini bir cemaat imajının arkasına saklanırken sadece dini görüntüsünden dolayı FETÖ'ye karşıt olan ama örgüt gerçek kimliğini gösterip milli iradeye karşı harekete geçtiğinde ise onun yanında yer alan; 15 Temmuz darbe girişiminin fiilen başladığı ana kadar FETÖ ve paralel yapı ifadelerini tırnak içerisinde kullanarak örgütün terör vasfı taşıdığı iddiasına katılmadığı mesajını vererek milli irade karşısında yer alan da aynı medya kuruluşlarıdır.

Dolayısıyla 15 Temmuz gecesi darbenin karşısında durmuş olmasını Türkiye'de medyanın müdahale süreçlerindeki kötü alışkanlıklarından vazgeçtiği olarak yorumlamak mümkün değildir. Keza sosyal medyanın ne kadar manipülatif ve müdahaleci yahut ne kadar sivil ve demokrat bir içerik ürettiği meselesi de hala oldukça tartışmalıdır. Darbe girişimine giden süreçte Twitter'daki Fuatavni hesabının oynadığı rol izahtan varestedir. Sosyal medyanın aynı manipülatif işlevi darbe girişimi püskürtüldükten hemen sonra günün ilk ışıkları ile Twitter'da türeyen #askerimedokunma etiketi altında yapılan paylaşımlarla devam etmiştir. "Masum askerler" in kafasının kesildiği, Boğaz Köprüsü'nden aşağıya atıldıkları, linç

edildikleri manipölasyonları sivilleri öldüren darbecileri masum ve mağdurlaştırmayı, darbeci askerler tarafından öldürölen sivilleri ise canavarlaştırmayı hedeflemiştir.

Öte yandan darbe girişimini akamete uğratan iletişim biçimi ne ana akım ne de sosyal medya mecralarından birinde değil belki hiç akla gelmeyecek bir şekilde hem mecra hem de mesaj olarak en geleneksel bir tarzda gerçekleşmiştir; minarelerden okunan selalar. En geleneksel haberleşme yönetimi olan, mesajı verenin sesini fiziksel olarak artırıp daha fazla kişi tarafından duyulmasının sağlanması prensibine dayanan hoparlörler 15 Temmuz gecesinin seyrini değiştirmiştir. Selalar zaten sokaklara çıkmış olan ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağrısı ile gittikçe artan kalabalıklara darbe girişimi veya darbeye karşı direnişin başladığını haber vermenin çok ötesine geçerek ne için sokaklara çıktıklarını, neden gövdelerini tanklara siper ettiklerini, kim olarak darbeyi akamete uğrattıklarını hatırlatmıştır. Bu yönüyle ana akımdan sosyal medyaya kadar hiçbir mecranın gerçekleştiremediği mesaj üretimi selalarla gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak Türkiye'de medyanın darbelerdeki işlevinin mecra ve mesaj üretimi olarak seyrinin geldiği son noktaya bakarak bir devrin kapandığı ve artık dışarıdan yapılan müdahalelere karşı medyanın milli iradenin yanında yer alacağı yorumunu yapmak iyimserlik olacaktır. Öte yandan 15 Temmuz darbe girişiminde medyanın genel performansının öncekilere kıyasla oldukça olumlu olduğunu not etmek de kıymet bilirlüğün bir gereğidir. Yaşanan bu değişimin ilkesel mi yoksa 15 Temmuz darbe girişimini gerçekleştiren FETÖ'nün Türk toplumunun kahir ekseriyeti tarafından menfur addedilen kimliğiyle alakalı mı olduğu sorusunu cevaplamak mümkün değildir. Bu noktada ileriye dönük yapılabilecek yegane olumlu çıkarım Türkiye'de medyanın AK Parti iktidarıyla birlikte içerisine girdiği fikri ve siyasi çeşitlenmenin devam etmesinin siyasetin dışarıdan yapılan müdahalelere karşı güçlenmesi bir diğer ifadeyle darbelerin olmadığı bir Türkiye için hayati olduğudur.

YAZARLAR

İsmail Çağlar

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde lisans eğitimini bitiren İsmail Çağlar, yüksek lisans ve doktorasını Hollanda Leiden Üniversitesi'nde yaptı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olan Çağlar, aynı zamanda SETA Toplum ve Medya Araştırmaları Direktörü'dür. Birçok akademik makalesi ve kitabı bulunan yazarın yayınları arasında *From Symbolic Exile to Physical Exile: Turkey's Imam Hatip Schools, The Emergence of a Conservative Counter-Elite, and Its Knowledge Migration to Europe* (Amsterdam University Press, 2013) ve *Press Freedom in Turkey: Myths and Truths* (SETA Publications, 2016) yer almaktadır. Çağlar'ın çalışma alanları arasında siyasi tarih, medya-siyaset ilişkileri, modernleşme ve din-devlet ilişkileri bulunmaktadır.

Mehmet Akif Memmi

2010 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2010-2014 yılları arasında yayıncılık sektöründe editör olarak çalıştı. Aynı zamanda İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tarih Bölümü'nde yüksek lisans programına devam eden Mehmet Akif Memmi, 2014 Mart ayından beri SETA'da editör olarak çalışmaktadır.

Fahrettin Altun

İbn Haldun Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Fahrettin Altun, 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini iki yıl sonra Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. "McLuhan ve Baudrillard'ın Medya Teorileri Üzerinde Karşılaştırmalı Analizi" tez konulu doktorasını ise 2006 yılında İstanbul Üniversitesi'nde tamamladı ve Utah Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak bulundu. *Middle East Critique, Perceptions, Toplum ve Bilim, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Euro Agenda, Sivil Toplum ve Divan* dergileri için yazılar yazdı. *The Turkish AK Party and Its Leader: Criticism, Opposition and Dissent, Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce* (Vol. 6 İslamcılık), *Sivil Toplum: Farklı Bakışlar, Küresel Güçler* kitaplarına ise bölüm yazılarıyla katkıda bulundu. Ayrıca, *Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş*, 4. baskı (İnsan Yayınları, 2017), *Türkiye'de Basın Özgürlüğü* (SETA Yayınları, 2016) ve *The Triumph of Turkish Democracy: The July 15 Coup Attempt and Its Aftermath* (SETA Yayınları, 2016) kitaplarını yazdı. *Akşam* gazetesinde köşe yazarlığı ve *Anlayış* dergisinin baş editörlüğünü yapmış olan Altun, şu anda *Sabah* ve *Daily Sabah* gazeteleri için yazmakta ve siyasi ekonomik ve sosyal konuları kapsayan aylık dergi *Kriter*'in genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır. Altun iki sene boyunca TRT 2 ve TRT Haber'de yayınlanan "Ayrıntı" adlı canlı televizyon programını sundu. Şimdi ise TRT 1'de "Enine Boyuna" ve TRT Haber'de "Dışa Bakış" adlı televizyon programlarında yer almaktadır. Bunlara ek olarak SETA İstanbul'un Genel Koordinatörü olarak görev yapan Altun'un araştırma odağı medya ve iletişimin sosyolojisi, siyasi iletişim, sosyal medya, Türk modernleşmesi ve siyasi kültürüdür.

Emin Salih

Emin Salih, 2 Ağustos 1984 tarihinde Bağdat/Irak'ta doğdu. 2003 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde eğitime başladı ve 2007 yılında mezun oldu. Yüksek lisans eğitimine 2008 yılında Marmara Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü (Enstitünün ismi daha sonra "Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü" olarak değişmiştir), Orta Doğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Ana Bilim Dalı'nda başladıktan sonra 2011 yılında mezun oldu. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Programı'ndan 2015 yılında mezun olarak doktora derecesini aldı. Ağustos 2016 tarihinden itibaren Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Siyaset Bilim ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapmaktadır. Salih'in, *Irak Siyaseti ve Etnik Sorunlar* (2008) ve *Irak: Devletin Çöküşü ve Çatışma Süreci* (2017) adlı kitaplarının yanı sıra Ortadoğu ile ilgili çeşitli makaleleri yayınlanmıştır.

Kübra Güran Yiğitbaşı

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü'nde tamamladıktan sonra İstanbul Ticaret Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Bölümü'nde "Baba Yoksunluğunun Çocuk Üzerindeki Etkisi" çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 2012 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Yine Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde "İkna Edici İletişim Sürecinde Siyasal Mesaj Tasarımı" adlı teziyle doktorasını tamamladı. Siyasal iletişim, çocuk yayıncılığı, siyasal söylem, ikna edici iletişim ve motivasyon teorileri konularında çalışmaları bulunan Yiğitbaşı, halen Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayıncılık Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Muhammet Mücahit Küçükylmaz

9 Ağustos 1977'de Antalya Kumluca'da doğdu. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı üniversitede Siyaset Bilimi alanında "Türkiye'de Demokrasinin Toplumsallaşması ve Siyasal İslam'ın Rolü: Millî Görüş Geleneği" konulu yüksek lisans tezini hazırladı. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde "Polisin Mesleki Örgütlenmesi ve da Siyasallaşması ve Medyanın Yaklaşımı: Pol-Der ve Pol-Bir Olayları" konulu doktorasını tamamladı.

1998 yılından beri dergi, gazete, TV kanalı ve internet sitelerinde çeşitli görevler üstlenen Küçükylmaz, George Sand'ın Lanetli Göl (*La Mare au diable*) romanını Türkçeye çevirdi (Şule Yayınları, İstanbul: 2002). Katkı yaptığı kolektif eserlerin yanı sıra *Türkiye'de Siyasal Katılım: Tek Partiden AK Parti'ye Siyasal İslam ve Demokrasi* (Birey Yayıncılık, İstanbul: 2009; 2. Baskı, Yarın Yayınları, 2011), *Düzenin Normalleşmesi: Yeni Türkiye* (2. Baskı, Yarın Yayınları, 2011), *Şeyh ile Hükümdar* (2. Baskı, Hayy Kitap, 2016), Hakan Çopur ile birlikte *Türk Basınında Dış Habercilik* (2010) ve Cumhurbaşkanlığı Sosyal Medya ekibiyle birlikte hazırladığı *Sosyal Medyanın ABC'si* (Alfa Yayınları, 2014) adlı kitap çalışmalarına imza attı. Halen TRT Haber'de Murat Yılmaz ile birlikte "Neden Böyle?" programını hazırlayıp sunuyor.

Muhammet Tacettin Kutay

Vienna Üniversitesi'nde Psikoloji, Siyaset Bilimi ve Teoloji eğitimi alan M. Taceddin Kutay, Türk-Alman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde araştırma görevlisidir. Kutay'ın çalışma alanları polito-psikoloji, oksidental kültür, kili-se-siyaset ilişkisi ve sekülerizasyon teorileridir.

Murat Tumay

Yrd. Doç. Dr. Murat Tumay İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesidir. Aynı zamanda İstanbul Medeniyet Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi İSMAM Müdür Yardımcılığını yürütmektedir. Uzmanlık alanı Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Hukukudur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İngiltere'de 2002 yılında Essex Üniversitesi'nden master, 2007 yılında Leicester Üniversitesi'nden doktora derecesini almıştır. 2007-2010 yılları arasında Leicester Üniversitesi ve Glasgow Üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 2010 yılında Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başlamıştır. 2005 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde stajyer hukukçu olarak çalışmıştır. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi'ni kurmuştur. 2014 yılında City University of New York (CUNY), 2015 yılında Houston Üniversitesi ve 2016 yılında Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur. Anayasa hukuku, uluslararası insan hakları hukuku, hukuk devleti, ifade hürriyeti, din ve insan hakları, demokratik anayasa yapımı alanlarında çalışmalar yapmaktadır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Oxford Üniversitesi Yayınevi, İngiltere Sanat ve Beşeri Bilimler Konseyi, İngiltere Uluslararası Hukuk ve Karşılaştırmalı Hukuk Enstitüsü, British Council ve TÜBİTAK tarafından yürütülen ve finanse edilen birçok projede kıdemli uzman, uzman, araştırmacı, danışman ve yürütücü olarak çalışmıştır. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Işık Üniversitesi'nde Anayasa Hukuku, İnsan Hakları Hukuku, İngilizce Uluslararası Hukuk dersleri vermektedir. Alanında çok sayıda kitap, editörlü kitap ve makaleleri bulunmaktadır. İngiltere, ABD, Japonya, Almanya, Fransa, Dubai, İtalya, İspanya başta olmak üzere birçok ülkede konferans sunumları yapmıştır. İngiltere Hukuk Akademisyenleri Derneği, Türk-İngiliz Hukukçular Derneği, Londra merkezli İnsan Hakları Avukatları Derneği, Strasbourg Merkezli İnsan Hakları Savunucuları Derneği, Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği yöneticiliği ve üyelikleri bulunmaktadır.

Nigar Tuğsuz

1976 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1997 yılında Mimar Sinan Üniversitesi'nden "Halide Edip Adivar'ın Siyasi Kişiliği" isimli lisans tezi ile mezun oldu. 1999 yılında yüksek lisans eğitimine başladığı Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden 2002 yılında "The Political Discourse of Alevism and the Quest for Representation in the Public Sphere" isimli master tezi ile mezun oldu.

28 Şubat sonrası başörtüsü yasağından dolayı eğitimine bir süre ara verdi. Bu sürede çeşitli STK'larda gönüllü faaliyetlerde bulundu, gazete ve dergilerde siyaset, toplum ve sinema yazıları yazdı. 2007 yılında misafir öğrenci olarak kabul edildiği Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Ekonomi Tarihi ve Küreselleşme dersleri aldı. 2016 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden "Sunnis' Perceptions of Alevi: Between Materialistic and Authentic Identification" isimli doktora teziyle mezun oldu. İstinye Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir. SETA Vakfı'nda siyaset ve toplum alanında araştırmalar yapmaktadır.

Serhan Afacan

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi ve İran Araştırmaları Merkezi (İRAM) İç Politika Masası Koordinatörü olan Dr. Serhan Afacan 2008 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Tarih ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinden mezun oldu. Dr. Afacan 2008 yılında Leiden Üniversitesi İran Çalışmaları Bölümü'nde başladığı yüksek lisans eğitimini "Oryantalizm Çağında Bir Oksidentalist: Muhammed İkbâl ve Batı" başlıklı teziyle tamamladı. 2009 yılında aynı üniversitede doktora eğitimine başlayan Dr. Afacan "Devlet, Toplum ve Emek: İran Tekstil İşçilerinin Sosyal Tarihi, 1906-1941" başlıklı teziyle doktor unvanı aldı. Çalışmalarında modern İran tarihi, sosyal tarih, İran'da toplumsal hareketler, devlet-toplum ilişkileri ve güncel İran siyasetine yoğunlaşan Dr. Afacan iyi derecede İngilizce, Farsça ve Arapça bilmektedir.

Sertaç Timur Demir

2007 yılında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nin önce İletişim, sonra Sinema ve Televizyon bölümlerinden fakülte birincisi olarak mezun oldu. Bu arada 2005'te bir yıl süreyle Avusturya'da bulunan Alpen-Adria Klagenfurt Üniversitesi'nde İletişim Çalışmaları alanında misafir öğrenci olarak bulunan Sertaç Timur Demir, 2010-2015 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile yüksek lisans ve doktora öğrenimini İngiltere'deki Lancaster Üniversitesi'nde tamamladı. Burada Medya ve Kültürel Çalışmalar Bölümü'nde "Fatih Akın Sinemasında İstanbul ve Hamburg" başlıklı yüksek lisans tezi (2011) ve Sosyoloji Bölümü'nde "Sinematik İstanbul: Modern Kentin Yabancıları" başlıklı doktora tezi (2015) hazırladı. Şu sıralar Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Dekan Yardımcılığı ve Radyo Televizyon ve Sinema Bölüm Başkanlığını yürüten Demir'in akademik yayın ve ilgi alanları arasında sinema, kültür, iletişim, modernite ve beden sosyolojisi bulunmaktadır.

Turgay Yerlikaya

Lisans eğitimini 2012 yılında Kocaeli Üniversitesi'nde tamamlayan Turgay Yerlikaya, yüksek lisansını 2014 yılında "Türk Medyasında Self-Oryantalizm" başlıklı tez ile Marmara Üniversitesi İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. Marmara Üniversitesi Kişiler Arası İletişim Ana Bilim Dalı'nda doktora çalışmalarını sürdüren Yerlikaya, iletişim teorileri, Osmanlı-Türk modernleşmesi, oryantalizm, İslamofobyaya ve sosyoloji alanlarında çalışmaktadır.

Yahya Bostan

Gazeteci. Bilgi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden lisans, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nden yüksek lisans derecelerini aldı. Gazetecilik serüveni sırasında İstanbul'da dış haberler editörlüğü, Washington'da muhabirlik, Ankara'da muhabirlik ve haber müdürlüğü görevlerinde bulundu. Mesleğine *Sabah* gazetesi Yazışları Müdürü ve *Daily Sabah* gazetesi yazarı olarak devam etmektedir.

Yenal Göksun

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2006 yılında mezun oldu. Televizyon, dergi ve gazetede muhabir, editör ve yazı işleri koordinatörü olarak çalıştı. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı'nda "Suriye İlk ve Ortaöğretim Ders Kitaplarında Türkler ve Türk İmajı" başlıklı tezini 2011 yılında tamamladı. Marmara Üniversitesi Radyo TV Anabilim Dalı bünyesinde "Televizyonun Kamuoyu İnşası: El-Manar TV Örneği" başlıklı doktora tezini 2016 yılında savundu. Nisan 2017'den beri aynı anabilim dalında yardımcı doçent olarak görev yapmaktadır. Suriye ve Lübnan'da 2009 yılından bu yana belli dönemlerde saha araştırmaları yapmıştır. Çalışmalarında Ortadoğu medyası, siyasal iletişim, medya ve şiddet, söylem analizi ve göstergebilim konularına yoğunlaşmaktadır.

Yusuf Özkır

Yusuf Özkır 2003 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda tamamladı. İstanbul Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde Yrd. Doç. Dr. olarak akademik hayatını sürdüren yazar SETA Vakfı bünyesinde yayınlanan *Kriter* dergisinde yayın koordinatörü olarak görev yapmaktadır. Yusuf Özkır'ın *Hürriyet Gazetesi 1948-2012* ve *FETÖ, Medya ve Darbe* isimli iki kitabı bulunmaktadır.

15

Temmuz darbe girişiminin üzerinden bir sene geçti. Bu zaman zarfında hain darbe girişimini inceleyen pek çok çalışma yapıldı. Şüphesiz bütün bu çalışmaların 15 Temmuz gecesi yaşananların zihinlerde yer etmesinde çok önemli rolü var. Bu kitapta da benzer bir amaç güdüldü: 15 Temmuz'un daha iyi anlaşılabilmesi ve doğru bir şekilde zihinlerde yer etmesi.

Üzerinden geçen bir senelik zaman aralığında artık 15 Temmuz'un daha detaylı ve farklı bağlamlarda değerlendirilebileceği ve de soğukkanlı analizlerin yapılabileceği bir ortam oluştu. Geçen süre içerisinde 15 Temmuz'da ne olduğunu anlatan çalışmalardan darbe girişiminin farklı boyutlarını analitik bir çerçeve ile değerlendiren çalışmalara doğru yönelme imkanı doğdu. Elinizdeki kitap da bu imkandan faydalanarak 15 Temmuz darbe girişiminin medya ve iletişim yönlerine mercek tutarak tartışmaktadır. 15 Temmuz darbe ve işgal girişiminde medyanın rolünü analiz etmektedir. FETÖ medyasından Bylock ve Fuat Avni'ye, 15 Temmuz'la ilgili çalışmalardan selalara, darbelerde medyanın rolünden dünya basınının 15 Temmuz'u nasıl gördüğüne, Beştepe'de 15 Temmuz gecesinden darbe bildirilerine kadar pek çok konu uzman kalemler tarafından *15 Temmuz'da Medya: Darbe ve Direnişin Mecrası*'nda analiz edildi.

İSMAİL ÇAĞLAR • MEHMET AKİF MEMMİ • FAHRETTİN ALTUN • EMİN SALİHİ
KÜBRA GÜRAN YİĞİTBAŞI • M. MÜCAHİT KÜÇÜKYILMAZ • M. TACETTİN KUTAY
MURAT TUMAY • NİGAR TUĞSUZ • SERHAN AFACAN • SERTAÇ TİMUR DEMİR
TURGAY YERLİKAYA • YAHYA BOSTAN • YENAL GÖKSUN • YUSUF ÖZKIR

